

nämning, som uppkommit på grund af deras iordningställande till och användande vid midsommargudstjänsten. Deras andra namn majstänger visar hän på, att de skola förstås i samband med likartade forntroföreteelser, med andra vegetationsstänger. Om sådana har Edv. Hammarstedt vid flere tillfällen lämnat intressanta meddelanden. Jag hänvisar till hans uppsats »Striden om vegetationsstängen» i denna tidskrift 1907. Har man satt sig in uti, hvad dessa vegetationsstänger i religionshistoriskt hänseende innebära, blir deras uppträdande vid den katolska kyrkans högaltare ett religionshistoriskt fenomen af verkligt intresse. Den romerska kyrkan på Gottland (såsom den också gjort i andra fall på andra håll) har således upptagit det centrala i en äldre kult — vegetationsstängen (jfr t. ex. palmsöndagsgrenarna), sannolikt emedan den inom denna äldre kult intog en egenartad framstående ställning — och lät sådana på en af sina helgdagar, Sankt Hans dag, midsommardagen, vid gudstjänstfirandet få framträdande platser.

—a—i.

»Skjuta björn och böta på björnhuden.»

En gammal bröllopssed från Njurunda socken i Medelpad.¹

Under far och farfars tid, då bröllopet stundom räckte sju dagar å rad, förekom en sedvänja, som benämndes »skjuta björn och böta på björnhuden». Härvid tillgick sålunda:

Andra bröllopsdagen var det någon af gästerna, som i all tysthet tog och klädde ut sig, så godt det sig göra lät, till björn, hvarpå han for omkring som ett yrväder i byn och gjorde »nidsverk», såsom att släppa ut kreaturen ur ladugårdarna, vräka omkull och kasta omkring sig hvarjehanda saker, som lågo i hans väg och dylikt. Så snart man ifrån bröllopsgården märkte, att nalle huserade i byn, gällde det att skjuta honom. Detta fullgjordes af några, som voro utklädda till lappar och beväpnade med bössor. Skrikande och hojtande foro de efter björnen och jagade honom från den ena ändan

¹ Efter gamla personers utsago upptecknad i södra Njurunda. Jfr Fataburen 1913, s. 1—16 (märk särskildt s. 5).

af byn och till den andra. Härunder försökte nalle på allt sätt öfverlista sina förföljare men ändå göra så många fuffens som möjligt.

De öfriga af bröllopgästerna, som voro intresserade af saken, följde också efter, dels för att se, hvilka »nidsverk» björnen hunnit göra, dels för att bevittna jaktens utgång. Omsider efter åtskilligt jagande blef förstås nalle upphunnen och medelst några välriktade lösa skott införpassad till de sälla jaktmarkerna. Hans döda kropp lades i en släde, en häst, på hvilken man hängt alla koskällor, som funnos i byn, spändes för, och björnen fördes sålunda i triumf till bröllogårdens. Här skulle han stickas och flås. En flaska med svagdricka stacks oförmärkt innanför hans päls, och just som slaktknifven började beröra strupen, drogs korken ur, så att alla tydligt kunde se huru »blodet» puttrade ut. Under muntert glam och låtsade åtbörder blef sedan björnen befriad från sitt skinn, och härmed slutade den första akten. Den andra följde strax efter och bestod däruti, att hvarenda en af gästerna, såväl de manliga som de kvinnliga skulle fram parvis och *böta på björnhuden*.

Därvid gick så till, att en domare med nämnd utsågs, likaså en länsman samt några poliser. Ett bord ställdes fram på golfvet, vid hvilket domaren och framför honom nämndemännen togo plats. Alla sågo de pampiga och stormagade ut, ity att de ökat ut volymen af sina magar medelst kuddar och dylikt. Nu var det polisernas skyldighet att föra fram par efter par af gästerna, ty alla skulle de fram på björnhuden, som var utbredd framför domarens bord, för att böta. Men hvad skulle de då böta för? Jo, si, när ett bröllop räckte sju dagar å rad, så måste man ju i fridens alla dagar ligga om nätterna. Men ligga och sofva å en bröllogård behöfde man den tiden visst inte göra alldeles ensam. Man bäddade stora s. k. syskonbäddar, i hvilka pojkar och flickor lågo om hvarandra, somliga låste också in sig i kammare, skrubbar och dylikt. Följaktligen skulle ock nu alla, som tillhörde det manliga könet, fram på björnhuden med hvar sin kvinnliga kontrahent för att böta för en dylik förseelse. Alla utan undantag, såväl gifta som ogifta, skulle fram på björnhuden. Men för att det skulle blifva mera lustigt, tog man inte man och hustru såsom ett par, utan de mest omaka

personer. Munterheten ökades också därigenom, att somliga sökte neka och krångla inför rätten, men detta halp dock just inte, ty det fanns alltid vittnen, som talade »sanning». Under skratt och glam samt lustiga infall dömde slutligen rätten med hänsyn till hvars och ens ekonomiska ställning samt under åberopande af allehanda försvärande omständigheter till så eller så stora böter, hvilka genast erlades å en tallrik, som stod framme på bordet, där domaren satt. Tyckte någon, att han blef allt för oskäligt beskattad, gaf han så pass, han själf tyckte. De penningar, som sålunda inflöto, skänktes till kyrkan, och emedan beloppets storlek kungjordes ifrån predikstolen, var det en heder för bröllopet att få summan så stor som möjligt. De af gästerna — särskildt de kvinnliga — som voro blygsamma af sig och fördenskull aldrig på villkor ville träda sin fot uppå björnhuden, brukade springa bort och gömma sig på de mest otänkbara ställen, t. ex. ute i rågåkrarna och dylikt, men poliserna brukade inte ge tappt utan letade igen hvarenda en.

I allmänhet räckte dessa tillställningar med björnen och björnhuden en hel dag. Många af de gamla här på orten minnas bröllop från sin ungdomstid, då de voro med om att »skjuta björn» samt måste fram och »böta på björnhuden».

Gottfr. Holmlund.

Notis.

Utställning af protestantiska kyrkoinventarier. Sedan sistlidna juni månad är i Nordiska Museets utställningssal ett urval af museets kyrkliga föremål från de senaste fyra århundradena tillgängliga för besökande. Utställningen är anordnad af doktor Sune Ambrosiani. Det begränsade utrymmet har naturligtvis ej tillåtit att utställa annat än enstaka karaktäristiska exemplar. Man får emellertid ett intryck af, hvad Nordiska Museets kyrkliga afdelning kan komma att innehålla, när museets ekonomi en gång tillåter dess ordnande.